

והמוציא קשר מוכסין — חייב [להשמיענו שאפילו אם היה הקשר מוכסין כתוב על קלף ששיעורו גדול יותר, כמבואר להלן, מכל מקום הוא חייב, הואיל והוא משמש לקשר מוכסין. תוס' בע"ב ד"ה והמוציא].⁽⁵⁾

נייר מהוק, שאינו ראוי עוד לכתובה, עמ-ב שיעורו גדול יותר מקשר מוכסין — כדי לברוך על פי צלוחית קטנה של פלייטון, מי בושם.

עור — כדי לעשות נרתיק לקמיע [רע"ב].

קלף — כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין, שהיא "שמע ישראל". ולפי שהקלף יקר לא משתמשים בו לקשר מוכסין אלא רק לתפילין ומזוזות, ולכן שיעורו גדול משל נייר.⁽¹⁾

דיו — כדי לכתוב שתי אותיות. שלפעמים יש תועלת בשתי אותיות בלבד. כגון לכתוב אותן בנפרד על שני חלקי כלי, או שני קרשים, כדי לדעת שהם בני זוג.

כחול, צבע שצובעים מסביב לעין — כדי לכחול בו עין אחת.

דבק — כדי ליתן בראש השפשא.

הא — טיט דלא מיגבל. קודם שנגבל הטיט הוא אינו חשוב, לפי שאין אדם טורח לגבל טיט בשיעור מצומצם כדי לעשות פי כור, אלא הוא מגבל יותר, ומשתמש בשאר הטיט לצורך דברים אחרים. הילכך לגבי מים צריך שיעור רביעית, שהוא השיעור הנצרך לגיבול כמות טיט שאדם טורח לגבל.

מתנותין:

המוציא חבל, שיעורו הוא — כדי לעשות ממנו אוזן לקופה, סל, לאוחזו בה.

גמי חוט — כדי לעשות תלאי, מתלה לנפה ולכברה.

רבי יהודה אומר: שיעור הגמי — כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן. למדוד בו את הרגל של קטן כדי להראות לסנדלר, שידע איזה מדת נעל הוא צריך, ושיעור זה הוא קטן מתלאי.

נייר — כדי לכתוב עליו קשר מוכסין, אישור על תשלום המכס. והדרך היה לכתוב שתי אותיות גדולות לסימן שכבר שולם המכס.

1. הקשה הרש"ש, מדוע הוא פטור בהוציא קלף פחות מכדי פרשה קטנה, והרי מאחר שאינו ראוי לפרשה קטנה שבתפילין, על כרחך יעשו ממנו קשר מוכסים?

דינא דשופכין. שעל המשנה יש לומר דמיירי בשופכין שאינם מאוסים כל כך וחזו להדחת כוסות וקערות. אבל בברייתא משמע דשופכין דומיא דדם, ומאוסין ביותר. ולכן הקשו למאי חזו.

5. והרמב"ן כתב דסלקא אדעתין שהמוציא קשר מוכסין פטור, ודוקא בנייר חלק הוא חייב, ולא משום שראוי לקשר מוכסין אלא משום

שהציידיים שמים נסר קטן בראש קנה, ונותנים עליו דבק, כדי שידבק עליו העוף כשישב שם, ויתפשוהו.

זפת וגפרית — כדי לעשות נקב. צלוחית ששמים בתוכה כסף חי, סותמים את פיה בזפת או בגפרית, ומשאירים נקב קטן כדי להוציא דרכו את הכסף החי ו"לעשות נקב" היינו, להתקין את הזפת או את הגפרית שבתוכם עושים את הנקב].

שעיה — כדי ליתן על פי נקב קטן בפקק שעל צלוחית של יין.

חרסית, עשויה מלבינה כתושה — כדי לעשות פי כור של צורפי זהב, שהמפוח נכנס בו.

רבי יהודה אומר: כדי לעשות פיטפוט, רגל למקום מושב הכור, שהיו מושיבים את הכור על כן.

סובין — כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב. במקום שאין פחמין, היו צורפין את הזהב באש של סובין.

סיד — כדי לסוד קטנה שבבנות. בנות שצמחו להן שערות קודם לגיל הראוי לכך, ומתביישות בדבר, נותנות סיד על השיער ובכך הוא נושר.

רבי יהודה אומר: כדי לעשות כלבול. להשכיב את השיער של הרקה ע"י הסיד.

רבי נחמיה אומר: כדי לסוד אונדפי.

לשים אותו למטה מהרקה, כדי להשיר את השיער הדק הנמצא שם.

גמרא:

והוינן בה: **חבל נמי ליחייב** בשיעור קטן שיש בו כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה כמו בגמי. ולמה הצריכו בו שיעור יותר גדול של לעשות אוזן לקופה?

ומשנינן: **כיון דחריק במנא**, החבל מתוך שהוא קשה הרי הוא פוגם בכלים העשויים מעץ, הילכך לא עבדי אינשי תלאי לנפה וכברה מחבל.

תנו רבנן: הוציין של לולבי דקל, שיעורן הוא כדי לעשות אוזן לסל כפיפה מצרית, העשוי מנצרי דקל.

פיב הגדל סביב הדקל ומטפס ונעשה לו כמלבוש, **אחרים אומרים** [רבי מאיר, המוזכר בלשון המשנה בשם "אחרים", על פי הגמרא בסוף מסכת הוריות] — כדי ליתן על פי משפך קטן, לסנן את היין. שהסיב מונע את הפטולת והקמחים מלעבור עם היין לתוך הכלי.

רבב, שומן או שמן⁽²⁾ — כדי לסוך תחת **אספגין**, עוגת ריקק קטנה. וכשאופין אותה מושחין לפני כן בשומן את מקום הנחתה בתנור.

וכמה הוא שיעורה של האספגין? — **כפלע**.

2. רש"י. ותוס' בד"ה רבב, חולקים, דעל כרחך אינו שמן, דהא במתניתין ריש פרקין נתנו שיעור אחר לשמן, שהוא כדי לסוך אבר קטן.

ותירין, כיון שהקלף מעובד לשם תפילין אסור להורידו מקדושתו ולעשותו קשר מוכסין.

ומקשינן: וחתניא: כגרוגרת?

ומתריצין: אידי ואידי — חד שיעורא הוא, סלע וגרוגרת שוים הם בגודלם.

וממשיכה הברייתא:

מוכין [כל דבר רך נקרא מוכין כגון צמר גפן, שאריות צמר רך, בגדים בלויים, רש"י ריש במה טומנין] — כדי לעשות כדור קטנה.

וכמה שיעורו של הכדור? — כאגוז.

שנינו במשנה: נייר — כדי לכתוב עליו קשר מוכסין.

תנא: כמה הוא קשר מוכסין? — שתי אותיות של קשר מוכסין. היינו שתי אותיות גדולות.

ורמינהו: תניא: המוציא נייר חלק — אם יש בו כדי לכתוב שתי אותיות חייב, ואם לא פטור. הרי שהוא חייב אפילו על שתי אותיות רגילות?

ומתריצין: אמר רב ששת: מאי שתי אותיות דקתני בברייתא? — שתי אותיות של קשר מוכסין.

רבא אמר: ברייתא הכי קאמרה: נייר שיש בו כדי לכתוב שתי אותיות דידן, רגילות, ועוד מקום בית אחיזה, דהיינו, ביחד עם

השוליים שבהם אוחו הקורא, (3) — זהו השיעור של נייר חלק רגיל, דהיינו, קשר מוכסין, שכתובות בו שתי אותיות גדולות ללא שוליים [כי הוא עשוי להיות פרוס על כף היד ורואה בו].

ונמצא ששני השיעורים שווים.

מיתבי: תניא: המוציא נייר מחוק ושרט פרוץ — אם יש בלובן שלו בשולים כדי לכתוב שתי אותיות, או אם יש בכלו כדי לכרוך על פי צלוחית קטנה של פלייטון — חייב. ואם לאו — פטור.

בשלמא לרב ששת דאמר בברייתא דלעיל מאי שתי אותיות — שתי אותיות של קשר מוכסין. שפיר! שגם כאן יש לפרש שיש בלובן שלו כדי לכתוב בו שתי אותיות של קשר מוכסין.

אלא לרבא, דאמר התם שתי אותיות דידן ועוד מקום בית אחיזה, דהיינו קשר מוכסין, תקשי: שהרי כאן אי אפשר לפרש כן. דהכא בית אחיזה לא צריך, לפי שיכול לאוחזו במקום המחק או במקום הכתב בשרט הפרוע. ועל כרחך סגי בשתי אותיות קטנות בלבד הראויות להכתב במקום הלובן. וא"כ אינו דומה פירוש שתי הברייתות להדדי?

ומסקינן: קשיא!

תנו רבנן: המוציא קשר מוכסין — עד

ובשפת אמת מפרש, שהמוכס דרכו לכתוב כמה קשרים ביחד ואח"כ חותך ונותן לכל אחד, ולכן בשעת הכתיבה יש לו בית אחיזה.

3. ואילו תוס' בד"ה ובית, מפרשים שבשעת הכתיבה צריך שיהיה לו בית אחיזה לצורך הכתיבה, וקשר מוכסין צריך לומר שאפשר לכתוב ללא בית אחיזה.

כדי להיפטר שם מהמכס, אלא דאמר ליה: חזי גברא דמוכס אנא! איש נאמן וחשוב אני ואינני מבריח את המכס. כדי שלא יעליל עליו לאחר מכן.

תנו רבנן: המוציא שטר חוב —

עד שלא פרעו, חייב על הוצאתו, שהרי הוא צריך לו.

משפרעו — פטור על הוצאתו לפי ששוב אין בו שימוש.

רבי יהודה אומר: אף משפרעו חייב, מפני שצריך לו.

ומבארין: מאי בינייהו?

אמר רב יוסף: האם אסור לשהות שטר פרוע — איכא בינייהו.

רבנן סברי: אסור למלוה לשהות שטר פרוע בידו שנאמר "אל תשכן באהלך עולה" [שמה יחזור ויתבענו, סמ"ע חו"מ רס"י נ"ז].

וכמו כן הלוחה אינו משהה את השטר הפרוע אצלו מחשש שמא יגיע לידי המלוה, ויחזור ויתבענו.

ולכן, בין אם המלוה ובין אם הלוחה הוציאהו אינם חייבים עליו. ואפילו אם יש בו שימוש כדי לצור עפ"י הצלוחית אין הוא נחשב, כיון שהם אינם משהים את השטר בידם. (4)

ורבי יהודה סבר: מותר למלוה לשהות שטר פרוע. הילכך אם הוציאו המלוה חייב

שלא הראהו למוכס, חייב. משהראהו למוכס ואין לו צורך בו עוד — פטור.

רבי יהודה אומר: אף משהראהו למוכס חייב, מפני שצריך לו עדיין.

ומבארין: מאי בינייהו? במה נחלקו רבנן ורבי יהודה, ואיזה צורך יש לו בו לרבי יהודה?

אמר אביי: איכא בינייהו — רהיטי, אנשים הרצים אחרי אלו שכבר שילמו את המכס למוכסא, למוכס.

שרבי יהודה סבר, עדיין הוא שומרו כדי להראותו לרצים אחר האנשים שעברו את המכס כדי להעליל עליהם שלא שילמו למוכס.

ותנא קמא סבר שאינו שומרו, ובמידה והם רצים אחריו, הוא חוזר אתם למוכס עצמו.

רבא אומר: מוכס גדול ומוכס קטן איכא בינייהו. שלפעמים יש שני מוכסים. המוכס הגדול, שאינו עומד בעצמו על הגשר, אלא ממנה מוכס קטן במקומו. והעובר מראה בתחילה את הקשר למוכס הגדול. וסבר רבי יהודה שעדיין הוא שומרו להראותו גם למוכס הקטן כדי שיתן לו לעבור.

ואילו תנא קמא סבר שאין לו צורך בו עוד, לפי שהמוכס הגדול מוסר ביד העובר סימן דברים שיאמר למוכס הקטן, ויתן לו לעבור.

רב אשי אומר: בחד מוכס איכא בינייהו. דסבר רבי יהודה שהוא שומרו מפני שצריך לו להראות למוכס שני במעבר אחר, ולא

4. הם יכולים למחוק את השטר ולהשתמש בו

4. הקשה רע"א בגליון הש"ס, הרי מכל מקום

עליו, שהרי הוא צריך לו לצור עפ"י צלוחיתו.

אביי אמר: דכולי עלמא סברי כי אסור לשהות שטר פרוע.

והכא, במודה הלוח בנכונותו של שטר היוצא מתחת ידי המלוה, שאכן הוא כתבו, וחתימות העדים על השטר הן נכונות, אלא שטוען הלוח שהוא כבר פרע את החוב –

האם בכל זאת צריך המלוה לקיימו, להוכיח בעצמו את נכונות החתימות, שאינן מזויפות על ידו [על ידי הבאת עדים המכירים את החתימות, או על ידי השואת החתימות לחתימתם של העדים בשטרות אחרים], ובלעדי קיום חתימות העדים על ידו יהיה הלוח נאמן לטעון פרוע,

בכך קמיפלגי רבנן ורבי יהודה.⁽⁵⁾

תנא קמא סבר: לוה המודה בשטר שאכן הוא כתבו – עדיין צריך המלוה לקיימו. ואם הלוח מקיימו אלא טוען פרעתי את ההלואה שבשטר החוב הוא נאמן.

שרק אם יהיה השטר מקויים ע"י שני עדים המכירים חתימת ידי העדים לא יהיה הלוח נאמן לומר פרעתי, כי המלוה יטעון "שטרא

בידא מאי בעי", אם פרעת מה עושה השטר בידי?

אבל כאשר הלוח הוא המקיים את השטר בהודאתו, הוא נאמן גם לומר עליו שהחוב פרוע, מכח "הפה שאסר – הוא הפה שהתיר".

ורבי יהודה סבר: מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו. כי מאחר שהלוח מודה שאינו מזויף הרי השטר אמיתי, ושוב אין הלוח נאמן לומר פרעתי, כל עוד השטר ביד המלוה.

כי השטר שביד המלוה, לאחר קיומו, כוחו כעדות של שני עדים, ושום נאמנות אינה נחשבת כנגד שני עדים, אפילו לא נאמנות של "הפה שאסר הוא הפה שהתיר".

ומאי "עד שלא פרעו" ו"משפרעו" דקתני בברייתא?

"משפרעו" – משמעו **עד שיאמר לוח עט-א** "פרעתי", שאז אין לשטר ערך, ו"לא פרעתי", שאז הוא בר ערך.

וכך ביאור הברייתא: מלוה המוציא בשבת שטר חוב, הרי עד שלא פרעו, היינו עד שלא טען הלוח פרעתי – חייב המלוה על

לצור עפ"י צלוחיתו?

והרש"ש תירץ, כיון שהוא חסר תיקון של מחיקה, אינו חייב עליו.

5. רש"י מפרש כאן אחרת ממה שפירש בכל הש"ס, שבכל מקום פירש ד"צריך לקיימו" קאי אמלוה, שצריך המלוה להביא עדי קיום, ואז לא יוכל הלוח לטעון פרעתי. אבל אם לא קיימו המלוה, נאמן הלוח לטעון פרעתי מכח הפה

שאסר הפה שהתיר.

ואילו כאן מפרש רש"י, שצריך הלוח לקיימו באמירת "לא פרעתי", ואם לא יאמר זאת, ולא יהיה למלוה עדים לקיים את החתימות, אין השטר שוה לו מאומה, ואז הוא יהיה פטור על הוצאתו.

ומה שאומר תנא קמא בברייתא "משפרעו פטור", כוונתו משיאמר הלוח פרעתי.